

Льон Аліна Вадимівна, магістрант, кафедра політичної економії, Харківський національний економічний університет. Адреса: просп. Леніна, 9-А, м. Харків, Україна, 61166. E-mail: politekonomiya@ukr.net.

Лён Алина Вадимовна, магістрант, кафедра политической экономии, Харьковский национальный экономический университет. Адрес: просп. Ленина, 9-А, г. Харьков, Украина, 61166. E-mail: politekonomiya@ukr.net.

Lyon Alina, the second year student of graduate magister. Department of Political Economy, Kharkov National University of Economics. Address: Lenin avenue, 9-A. Kharkiv, Ukraine, 61166. E-mail: politekonomiya@ukr.net.

*Рекомендовано до публікації д-ром екон. наук, проф. М.В. Чорною.
Отримано 01.04.2016. ХДУХТ, Харків.*

УДК 316.42:37.03

ГЛОБАЛІЗАЦІЯ ЯК ФАКТОР САМОРОЗВИТКУ СТУДЕНТА

Н.І. Єсінова, К.В. Кладкевич, О.В. Нікітіна

Розглянуто актуальну проблему впливу глобалізації на українське студентство. Акцентується увага на все більш виразно виявленій тенденції, згідно з якою людина в умовах діючої глобалізації має можливість отримання освіти, працевлаштування та проживання в будь-якій країні світу за умови адаптованості та конкурентоспроможності, адже сьогодні кожна людина може виконувати свою соціальну роль в певній країні та відчувати себе «людиною світу».

Ключові слова: глобалізація, інтернаціоналізація, планетарне мислення, саморозвиток, самоосвіта, самовиховання, студентство, включення у процес глобалізації.

ГЛОБАЛИЗАЦИЯ КАК ФАКТОР САМОРАЗВИТИЯ СТУДЕНТА

Н.И. Есинова, Е.В. Кладкевич, Е.В. Никитина

Рассмотрена актуальная проблема влияния глобализации на украинское студенчество. Акцентируется внимание на все более отчетливо проявляющейся тенденции, согласно которой человек в условиях глобализации имеет возможность получения образования, трудоустройства и проживания в любой стране мира при условии адаптированности и конкурентоспособности, ведь сегодня каждый человек может выполнять свою социальную роль в определенной стране и ощущать себя «человеком мира».

© Єсінова Н.І., Кладкевич К.В., Нікітіна О.В., 2016

Ключевые слова: глобализация, интернационализация, планетарное мышление, саморазвитие, самообразование, самовоспитание, студенчество, включенность в процесс глобализации.

GLOBALIZATION AS A FACTOR OF SELF-DEVELOPMENT OF STUDENTS

N. Esinova, K. Kladkevych, E. Nikitina

In the article, the authors consider the actual problem of the impact of globalization on Ukrainian students. Special attention is focused on clearly identified trends, according to which a person acting in terms of globalization gains the opportunity for education, employment and residence in any country of the world, in terms of adaptability and competitiveness.

The most important task of the current education system is to prepare high-quality professionals capable to favorably "sell themselves" in the labor market, to be adapted to any changing conditions, make decisions and take responsibilities for them. In this connection, there appears the phenomenon of "competitive personality", which is interpreted as "personality, characterized by the aspirations and capacity for high quality and efficiency of his activities, and the capacity for leadership in terms of competition, rivalry and intense fight with the competitors".

Today everyone can both represent his (her) social role in a particular country, and can feel as a "globally minded person", for which a person should possess "planetary mentality". Therefore, today it is possible to get education in any part of the world that is evidenced by active development of academic mobility processes at different levels of education, with a predominance of Masters and postgraduate education. In the same way, a specialist has the possibility of employment and residence in any country of the world upon conditions of adaptability and competitiveness. Therefore, this highlights the ability to be a subject of one's personal and professional development, independently find solutions of socially and professionally significant problems in terms of rapidly changing reality. In its turn, this highlights the task of encouraging each person to self-improvement and personal responsibility for the results. In addition, the article suggests the criteria for students' inclusion to the globalization process.

Keywords: globalization, internationalization, planetary thinking, self-development, self-education, self-upbringing, student, involvement in the process of globalization.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Студентство – найбільш прогресивна частина суспільства та основний соціальний ресурс держави. За період становлення України як незалежної держави відбулася трансформація суспільства і соціальних відносин, сформувалася нова генерація молодих людей, чий розвиток, самореалізація та самоствердження проходить у період посилення глобальних тенденцій.

Система вищої освіти в Україні сьогодні знаходиться під сильним впливом глобалізації. Освіта стає єдиною для всіх країн, про що свідчить активний розвиток процесів академічної мобільності на різних рівнях освітньої та дослідницької діяльності, посилення ролі неурядових міжнародних організацій, що об'єднують представників академічних і промислових кіл.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Методологічною основою дослідження процесів впливу глобалізації на сучасне студентство були праці економіко-географів, економістів, соціологів В. Білецького, Р. Валєєва, Н. Корольова, М. Пантелева, Ф. Сахапова, А. Богатурова, В. Буряка, В. Огневой, Б. Юськів, Н. Дейвіс, А. Голобуцького, О. Шевчука, Дж. Стиглиц, Н. Корабльова, О. Чаплигіна, А. Дорошкевича, О. Маркозова.

Метою статті є вивчення впливу глобалізації на сучасне українське студентство як найбільш прогресивну, інтелектуальну групу молоді та на зростання творчого потенціалу студентів, яке видається актуальним і сучасним, оскільки студентство традиційно вважається основним соціальним ресурсом держави.

Виклад основного матеріалу дослідження. Глобалізація – об'єктивний, усеосяжний процес, заборонити, вимкнути або зупинити який неможливо. Однак вплинути на його перебіг – реальне та невідкладне завдання. У зв'язку з цим необхідно належним чином вивчати та корегувати вплив процесів глобалізації на розвиток творчого потенціалу студентства як найбільш рухомої й активної частини суспільства. Саме студентство формує людський капітал майбутнього.

Найважливішим завданням нинішньої системи освіти є підготовка високоякісних фахівців, здатних вигідно «продати себе» на ринку праці, бути адаптованими до будь-якої зміни умов, приймати рішення та нести за них відповідальність. Ми можемо виділити основні критерії включення студентства в процес глобалізації, а саме: самовиховання, самореалізація, самоствердження, самомотивація, самоосвіта, орієнтація на успіх, самоадаптації в суспільстві, самовдосконалення, формування високого рівня діяльної мотивації, формування активної життєвої позиції, формування громадянської позиції, формування професійної компетенції, формування самосвідомості, соціальна трансформація, формування патріотизму, соціальна ідентичність, формування творчого потенціалу.

У зв'язку з цим виникає такий феномен, як «конкурентоспроможна особистість», який трактується так: «Конкурентоспроможна особистість – особистість, для якої характерне

прагнення та здатність до високої якості й ефективності своєї діяльності, а також до лідерства в умовах змагальності, суперництва та напруженої боротьби зі своїми конкурентами». Основні якості, які повинна мати конкурентоспроможна особистість:

- планетарне мислення;
- вольові якості;
- працьовитість;
- здатність до ризику;
- творчий підхід до справи;
- вміння знаходити правильне рішення в екстрених випадках;
- постійне прагнення до пізнання нового;
- здатність до непереривного професійного росту;
- комунікативність;
- універсальність.

Під час характеристики характеристики конкурентоспроможного фахівця на перший план виходить його «планетарне» мислення. Останнім часом простежується тенденція, згідно з якою особистість може не тільки виконувати свою соціальну роль у певній країні, а й, будучи професіоналом, відчувати себе «людиною світу» завдяки планетарному мисленню, яке затребуване скрізь. Так, сьогодні можна здобувати освіту в будь-якій точці світу, про що свідчить активний розвиток процесів академічної мобільності на різних рівнях освіти, з переважанням навчання в магістратурі та післядипломної освіти. Таким же чином у фахівця є можливість працевлаштування і проживання в будь-якій країні світу за умови адаптивності та конкурентоспроможності.

Планетарне мислення не тільки пов'язане з загальнолюдськими цінностями, а й передбачає формування громадянськості, яка виражається в активній участі в суспільному житті країни, міста, навчального закладу, усвідомленні прав і обов'язків, громадянської позиції, яка характеризує світоглядні погляди особистості, її переконання, ставлення до суспільства і держави, людей і соціально-політичних явищ, що виявляється в її діяльності. Тільки особистість, що має стійкий позитивний досвід громадянської поведінки, відповідальне ставлення до трудових та суспільних обов'язків, що дотримується законів своєї країни, може виявляти планетарне мислення і толерантне ставлення до інших культур світу.

Планетарне мислення безпосередньо пов'язане із здатністю до самоосвіти, саморозвитку та самовихованню. У стінах ВНЗ студента мотивують бути суб'єктом свого професійного розвитку, самостійно приймати рішення у швидкоплинних умовах і нести повну відповідальність за їх результати.

Освіта сьогодні розглядається не стільки як взаємодія викладача та студента, скільки як взаємодія учня з джерелом інформації. Європейські дослідники стверджують, що саме самостійна робота з джерелами, до яких належать книги та журнали, висновки з практики, людського досвіду, а також інформація одержана в процесі спілкування з колегами, друзями та професіоналами є обов'язковою характеристикою сучасних спеціалістів, здатних створювати інноваційні продукти. Залучення студентів до самостійної роботи з інформацією дозволяє делегувати відповідальність за процес і результати навчання самим студентом.

Сучасному фахівцю необхідний певний рівень освіти та культури, щоб орієнтуватися в сучасному інформаційному просторі, сформованим глобалізацією. Унаслідок небувалого поширення науково-технічних досягнень, прогресивні суспільства прагнуть до вищої професійної освіти. Професійна кар'єра в сучасному світі неможлива без включення в єдиний інформаційний простір планети, яке вимагає від індивіда певної комп'ютерної грамотності та англійської компетентії, оскільки серед численних джерел інформації переважають електронні та англійські.

Освіта та знання самі собою набувають мотивуючої сили. Людина інформаційного суспільства, до якого веде глобалізація, вчиться не тільки і не стільки для того, щоб багато заробляти, а для розкриття свого творчого потенціалу, самореалізації та самовдосконалення.

Відповідно, сучасний студент повинен розуміти що саме освіта не дозволяє йому бути відкинутим на узбіччя технологічного та економічного прогресу. В інформаційному суспільстві знання та інформація, а саме вміння людини користуватися ними і породжувати нові, стає центральним ресурсом. Вигодами від глобалізації, насамперед, зможуть скористатися найбільш активні та освічені верстви населення. Саме тому глобалізація висуває підвищені вимоги до вищої освіти.

Необхідно також відзначити переважання активної життєвої позиції серед студентів і створення ними можливостей, що даються вищою освітою, причому не тільки з точки зору досягнення певного соціального статусу, але й особистісної самореалізації.

Активна життєва позиція й усвідомлення глобальних проблем також є значущими в структурі особистісних диспозицій фахівця, орієнтованого на успіх. Усвідомлення єдності людства і визнання різноманіття його духовних, культурних і соціальних форм взаємодії є необхідними.

Висновки. Таким чином, нові форми навчання, що з'явилися з глобалізацією, дозволяють усе більшому числу молодих людей, вихідцям не тільки з великих міст, а й з глибинки, отримувати якісну вищу освіту в кращих ВНЗ країни, найбільш повно розкривати і підвищувати свій творчий потенціал.

Аналізуючи викладені вище фактори впливу глобалізації на нинішнє студентство можна виділити такі завдання:

- залучення студентів до активної участі в державних молодіжних програмах, патріотичних та художньо-культурологічних проєктах;

- створення на базі університету Центру патріотичного виховання спільно з гуманітарно-виховним радою, студентським самоврядуванням та волонтерським центром «Щедре серце»;

- залучення студентів до участі в науково-дослідних роботах, студентських конференціях і олімпіадах, що мають на меті ознайомлення та підготовки до самостійної діяльності в контексті розглянутої проблеми;

- введення в дію системи підтримки обдарованої молоді та сприяння ініціативам студентів до саморозвитку в їхніх професійних, наукових і творчих напрямках;

- проведення зустрічей студентів з провідними вченими, педагогами, художниками, спортсменами, в ході яких обговорюються питання формування професійних якостей майбутніх фахівців;

- посилення впливу студентського самоврядування на навчальний процес, порядок і збереження матеріально-технічної бази університету, а також на формування якостей соціально-активної особистості;

- відновлення соціологічних опитувань і анкетування серед студентів, постійне проведення моніторингу формування особистості студента (вивчення запитів, потреб, пропозицій побутових і матеріальних умов життя та навчання студентів);

- залучення студентського парламенту та голів студентського самоврядування факультетів та інституту до плідної праці у відділі зі сприяння працевлаштування студентів;

- за підтримки центру міжнародної освіти та співробітництва, здійснити програму постійної співпраці зі студентами-іноземцями «Ласкаво просимо в Україну».

Таким чином, визнаючи величезний вплив процесів глобалізації на інститут освіти, ми повинні відзначити, що вплив цих процесів на творчий потенціал сучасного студентства є проблемою новою і маловивченою, тому є необхідність у подальшому дослідженні різних аспектів цієї проблеми.

Список джерел інформації / References

1. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>
Official website of State Statistics Service of Ukraine, available at: <http://www.ukrstat.gov.ua>
2. Програма розвитку ООН: доповідь про розвиток людини за 2009 рік. Глобалізація з людським обличчям. – Нью-Йорк – Оксфорд, 2009.
UNDP: Human Development Report 2009. Globalization with a human face, New York - Oxford.
3. Пантелеева М. В. Формування міжнародної компетенції в умовах політкульторної взаємодії (на матеріалі американських дослідників) / М. В. Пантелеева, Р. А. Валеєва // Фундаментальні дослідження. – 2014. – № 4/5. – С. 854–859.
Panteleyeva, N.V., Valeeva, R.A. (2014), “Formation of international jurisdiction in terms of multicultural interaction (based on US research)”, *Fundamental Research*, No. 4/5, pp. 854-859.
4. Валеєва Р. А. Діагностика сформованості громадянства у студентів вишу / Р. А. Валеєва, Н. О. Корольова, Ф. Х. Сахапова // Сучасні проблеми науки та освіти. – 2013. – № 6. – С. 291.
Valeeva, R.A., Kioroleva, N.A., Sakharov, V.H. (2013), “Diagnosis formation of citizenship in university students”, *Contemporary problems of science and education*, No. 6, p. 291.
5. Білецький В. С. Глобалізація як фактор трансформації особистості / В. С. Білецький // Интеллект. Личность. Цивилизация : материалы II Междунар. науч. конф., 22–23 мая 2003 г. – Донецк, 2003. – Т. 1. – С. 209–215.
Beletsky, V.S. (2003), “Globalization as a factor in the transformation of personality”, *Intelligence. Personality. Civilization*. Donetsk, Vol. 1, pp. 209-215.
6. Глобальні модерності / за ред. Майка Фезерстоуна, Скота Леша і Роланда Робертсона ; пер. з англ. Т. Цимбала. – К. : Ніка-Центр, 2008. – 400 с.
Fezerston Mike (ed.) (2008), *Global modernity*, Nika Center, Kyiv, 400 p.

Єсінова Ніна Ігорівна, канд. техн. наук, доц., кафедра економічної теорії та права, Харківський державний університет харчування та торгівлі. Адреса: вул. Клочківська, 333, м. Харків, Україна, 61051. Тел.: (057)349-45-53; e-mail: nisata@rambler.ru.

Єсінова Ніна Ігоревна, канд. техн. наук, доц., кафедра экономической теории и права, Харьковский государственный университет питания и торговли. Адрес: ул. Клочковская, 333, г. Харьков, Украина, 61051. Тел.: (057)349-45-53; e-mail: nisata@rambler.ru.

Yesinova Nina, PhD. Sc. Associate Professor, Department of Economics and Law, Kharkiv State University of Food Technology and Trade. Address: Klochkivska st., 333, Kharkiv, Ukraine, 61051. Tel.: (057)349-45-53; e-mail: nisata@rambler.ru.

Кладкевич Катерина Володимирівна, студ., економічний факультет, Харківський державний університет харчування та торгівлі. Адреса: вул. Клочківська, 333, м. Харків, Україна, 61051. Тел.: 0637531772; e-mail: kateidc@mail.ru.

Кладкевич Екатерина Владимировна, студ., экономический факультет, Харьковский государственный университет питания и торговли. Адрес: ул. Клочковская, 333, г. Харьков, Украина, 61051. Тел.: 0637531772; e-mail: kateidc@mail.ru

Kladkevych Kate, stud., Department of economy, Kharkiv State University of Food Technology and Trade. Address: Klochkivska st., 333, Kharkov, Ukraine, 61051. Tel.: 0637531772; e-mail: kateidc@mail.ru.

Нікітіна Олена Вікторівна, асп., економічний факультет, Харківський державний університет харчування та торгівлі, Адреса: вул. Клочківська, 333, м. Харків, Україна, 61051. Тел.: 0632451405; e-mail: n_radevich@mail.ru.

Никитина Елена Викторовна, асп., экономический факультет, Харьковский государственный университет питания и торговли. Адрес: ул. Клочковская, 333, г. Харьков, Украина, 61051. Тел.: 0632451405; e-mail: n_radevich@mail.ru.

Nikitina Elena, postgraduate, Department of economy, Kharkiv State University of Food Technology and Trade. Address: Klochkivska st., 333, Kharkiv, Ukraine, 61051. Tel: 0632451405; e-mail: n_radevich@mail.ru.

*Рекомендовано до публікації канд. екон. наук, проф. Т.В. Андросовою, канд. екон. наук, доц. О.В. Кот, д-ром екон. наук, проф. В.А. Гросул.
Отримано 01.04.2016. ХДУХТ, Харків.*

УДК 331.108.6-057.87

ОСОБЛИВОСТІ МІЖНАРОДНОЇ ТРУДОВОЇ МІГРАЦІЇ В УКРАЇНІ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Н.І. Єсінова, А.І. Карауш, О.В. Нікітіна

Досліджено суть і сучасний стан трудової міграції в Україні, зокрема динаміку еміграції та імміграції. Визначено структуру трудових мігрантів за гендерною ознакою, віковими групами, рівнем освіти та сферою зайнятості. Досліджено географічну спрямованість і рівень участі різних регіонів України в трудовій міграції, виявлено причини такого розподілу. Проведено аналіз ситуації на ринку праці та відтворення робочої сили в Україні та світі, динаміки рівня безробіття та розміру заробітної плати. Проаналізовано динаміку грошових переказів з-за кордону та їх розподіл за країнами. Доведено вплив цих переказів на добробут сімей мігрантів та економіку країни в цілому.

© Єсінова Н.І., Карауш А.І., Нікітіна О.В., 2016